

PL

PL

PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 8.7.2009
COM(2009) 338 wersja ostateczna

2009/0101 (CNS)

Wniosek

DECYZJA RAMOWA RADY

**w sprawie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu
karnym**

{SEC(2009) 915}
{SEC(2009) 916}

UZASADNIENIE

1. WPROWADZENIE

1. Celem niniejszego wniosku dotyczącego decyzji ramowej Rady jest ustanowienie wspólnych minimalnych standardów w zakresie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym w całej Unii Europejskiej. Wniosek jest pierwszym z szeregu środków, mających zastąpić wniosek Komisji z 2004 r. dotyczący decyzji ramowej Rady w sprawie niektórych praw proceduralnych w postępowaniu karnym w Unii Europejskiej – COM(2004) 328 z dnia 28.4.2004 r. – który po należnym powiadomieniu Rady i Parlamentu Europejskiego został wycofany. Mimo trwających trzy lata dyskusji w grupie roboczej w Radzie nie osiągnięto porozumienia w sprawie poprzedniego wniosku, który w wyniku bezowocnych dyskusji w Radzie ds. Wymiaru Sprawiedliwości został ostatecznie zarzucony w czerwcu 2007 r. Obecnie za ogólnie akceptowane podejście uznaje się stopniowe przyjmowanie przepisów, które będzie również sprzyjać stopniowemu budowaniu i pogłębianiu wzajemnego zaufania. W świetle powyższego niniejszy wniosek powinien być rozpatrywany jako część kompleksowego pakietu legislacyjnego, którego celem jest zapewnienie minimalnego zestawu praw proceduralnych w postępowaniu karnym w Unii Europejskiej. Oprócz prawa do bezpłatnej pomocy tłumacza ustnego i tłumacza pisemnego wniosek z 2004 r. obejmował także prawo do pomocy prawnej, prawo do uzyskania informacji o przysługujących prawach (tzw. „pouczenie o prawach podejrzanego”), zasadę ochrony podejrzanych wymagających szczególnej uwagi, prawo do kontaktu z władzami konsularnymi oraz prawo do porozumiewania się z rodziną. Komisja zdecydowała, że niniejszy wniosek dotyczyć będzie wyłącznie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego, jako że prawo to było najmniej kontrowersyjnym aspektem wniosku z 2004 r., a ponadto jest to kwestia, w odniesieniu do której Komisja dysponuje gotowymi informacjami i badaniami.
2. Niniejszy wniosek dąży do wzmocnienia ochrony praw podejrzanych, którzy nie rozumieją języka postępowania, ani tym językiem nie władają. Istnienie minimalnych wspólnych standardów w odniesieniu do tych praw powinno ułatwić realizację zasady wzajemnego uznawania.
3. Jeśli chodzi o podstawę prawną, niniejszy wniosek opiera się na art. 31 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej. Artykuł 31 ust. 1 lit. c) przewiduje, że UE może odwołać się do „wspólnego działania”, jeśli ma to służyć zapewnieniu zgodności norm w zakresie niezbędnym do usprawnienia współpracy. Dziedzina współpracy sądowej, a w szczególności wzajemne uznawanie, wymaga wzajemnego zaufania. Do pogłębienia wzajemnego zaufania, a co za tym idzie, także i współpracy, konieczne jest osiągnięcie pewnego stopnia zgodności przepisów.
4. Prawo do korzystania z pomocy tłumacza ustnego lub pisemnego, które wywodzi się z europejskiej konwencji praw człowieka (EKPC), ma zasadnicze znaczenie dla osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa, która nie rozumie języka postępowania, aby mogła zapoznać się z zarzutami i zrozumieć przebieg postępowania. Podejrzany musi mieć możliwość zrozumienia, czego dotyczy oskarżenie. Należy zapewnić tłumaczenie najważniejszych dokumentów procesowych. Zgodnie z EKPC, pomoc tłumacza ustnego i tłumacza pisemnego musi być zapewniona nieodpłatnie.
5. Ocena skutków

Wniosek był przedmiotem oceny skutków zawartej w dokumencie nr SEC(2009) 915. Po uprzednim przeglądzie ocena skutków została zatwierdzona w dniu 27 maja 2009 r. przez Radę ds. Oceny Skutków. W pkt 25 oceny skutków przedstawiono zalecenia Rady ds. Oceny Skutków wraz ze sposobem, w jaki zostały one uwzględnione (http://ec.europa.eu/governance/impact/practice_en.htm). Rozważano następujące możliwości:

a) utrzymanie *status quo* nie pociągałoby za sobą konieczności podejmowania działań na poziomie UE. Można by zachować sytuację obecną, w której państwa członkowskie mają dostosować się do obowiązków nałożonych na nie przez EKPC, ale w takim przypadku zachowany zostałby również dostrzegany przez niektórych brak równowagi między oskarżycielem a oskarżonym, co do tej pory utrudniało wzajemne uznawanie. To rozwiązanie nie miało istotnych skutków ekonomicznych;

b) środki niemające charakteru legislacyjnego – takie jak zalecenie – stanowiłyby zachętę do wymiany informacji między państwami członkowskimi i umożliwiłyby wskazanie najlepszych praktyk. Skutkiem takiego rozwiązania byłoby podniesienie świadomości w zakresie standardów wyznaczanych przez EKPC dzięki rozpowszechnianiu i zalecaniu praktyk, które pozostają w zgodzie z jej przepisami. Rozwiązanie to nie doprowadziłoby jednak do dalszego zbliżenia przepisów prawnych;

c) nowy akt prawny obejmujący wszystkie prawa w sposób nakreślony we wniosku z 2004 r. Wdrażanie tego aktu w państwach członkowskich i monitorowanie tego procesu przez Komisję oraz możliwość odwołania się do ETS umożliwiłyby przewyższenie różnic w dostosowaniu się do EKPC i promowanie wzajemnego zaufania. Rozwiązanie to generowałoby dwojaki skutki finansowe: z jednej strony pociągałoby za sobą koszty związane z uruchomieniem mechanizmów gwarantujących przestrzeganie praw, z drugiej strony powstałby zysk płynący ze zmniejszenia kosztów postępowań odwoławczych.

d) pierwszym etapem byłoby przyjęcie aktu ograniczonego do spraw o charakterze transgranicznym. Rozwiązanie to wymagałoby bardzo rozważnego podejścia, aby odpowiednio wyważyć kwestię potencjalnej dyskryminacji między dwiema kategoriami podejrzanych – podejrzanych w procesach o charakterze transgranicznym oraz procesach o charakterze krajowym. Podobnie jak poprzednie, rozwiązanie to generowałoby dwojaki skutki finansowe: z jednej strony pociągałoby za sobą koszty związane z uruchomieniem mechanizmów gwarantujących przestrzeganie praw, z drugiej strony powstałby zysk płynący ze zmniejszenia kosztów postępowań odwoławczych, które w przypadku tego wariantu byłyby nieco niższe ze względu na bardziej ograniczony zakres środka.

e) preferowanym rozwiązaniem jest podejście stopniowe, rozpoczynające się od środków dotyczących dostępu do tłumaczenia ustnego i pisemnego i obejmujące przyjęcie decyzji ramowej, na mocy której państwa członkowskie zostałyby zobowiązane do przyjęcia minimalnych standardów jedynie w odniesieniu do dostępu do tłumaczenia pisemnego i ustnego. Rozwiązanie to generowałoby dwojaki skutki finansowe: z jednej strony pociągałoby za sobą koszty związane z uruchomieniem mechanizmów gwarantujących przestrzeganie praw, z drugiej strony powstałby zysk płynący ze zmniejszenia kosztów postępowań odwoławczych.

W ocenie skutków wskazano, że najlepszym podejściem byłoby zastosowanie połączonych rozwiązań b) i e), ponieważ dzięki nim osiągnąć można maksymalizację korzyści wynikających z równoczesnego podjęcia działań legislacyjnych i pozalegisacyjnych. W

związku z tym jako dopełnienie niniejszej decyzji ramowej należy wydać dokument dotyczący najlepszych praktyk.

2. KONTEKST WNIOSKU

6. Artykuł 6 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) stanowi, że Unia szanuje prawa podstawowe zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC) oraz prawa wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich. Ponadto w grudniu 2000 r. Parlament Europejski, Rada i Komisja wspólnie podpisały i uroczystie ogłosiły Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej.
7. W konkluzjach prezydencji z Rady Europejskiej w Tampere¹ stwierdzono, że zasada wzajemnego uznawania powinna stać się podstawą współpracy sądowej, ale podkreślono również, że wzajemne uznawanie „...oraz zbliżenie przepisów w koniecznym zakresie ułatwi [...] sądową ochronę praw jednostki”².
8. W Komunikacie Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego z dnia 26 lipca 2000 r. w sprawie wzajemnego uznawania ostatecznych orzeczeń w sprawach karnych³ wskazano, że „w związku z tym należy zagwarantować, żeby traktowanie podejrzanych oraz prawo do obrony nie tylko nie ucierpiały w związku z wdrożeniem zasady [wzajemnego uznawania], ale także aby dzięki niemu zwiększyły się gwarancje procesowe”.
9. Znalazło to potwierdzenie w programie środków mających na celu wprowadzenie w życie zasady wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach karnych⁴, przyjętym przez Radę i Komisję. Wskazano w nim, że „wzajemne uznawanie w znacznym stopniu zależy od kilku parametrów, które wpływają na jego efektywne stosowanie”.
10. Do parametrów tych zaliczyć można mechanizmy gwarancji procesowych dotyczących praw podejrzanych (parametr 3) oraz określenie wspólnych minimalnych standardów mających na celu łatwiejsze stosowanie zasady wzajemnego uznawania (parametr 4). Niniejszy wniosek dotyczący decyzji ramowej jest wyrazem realizacji wskazanego celu wzmocnienia ochrony praw jednostki.

3. PRAWO DO POMOCY TŁUMACZA PISEMNEGO I USTNEGO W KSZTAŁCIE USTANOWIONYM PRZEZ EKPC

11. Artykuł 5 EKPC – Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego – stanowi:

„1. Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem następujących przypadków i w trybie ustalonym przez prawo: (...)

f) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania osoby [...] przeciwko której toczy się postępowanie [...] o ekstradycję.

¹ 15 i 16 października 1999 r.

² Pkt 33.

³ COM(2000) 495 z 29.7.2000 r.

⁴ Dz.U. C 12 z 15.1.2001, s. 10.

2. Każdy, kto został zatrzymany, powinien zostać niezwłocznie i w zrozumiałym dla niego języku poinformowany o przyczynach zatrzymania i o stawianych mu zarzutach.

(...)

4. Każdy, kto został pozbawiony wolności przez zatrzymanie lub aresztowanie, ma prawo odwołania się do sądu w celu ustalenia bezzwłocznie przez sąd legalności pozbawienia wolności i zarządzenia zwolnienia, jeżeli pozbawienie wolności jest niezgodne z prawem”.

Artykuł 6 EKPC – Prawo do rzetelnego procesu sądowego – stanowi, że:

„3. Każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma co najmniej prawo do:

a) niezwłocznego otrzymania szczegółowej informacji w języku dla niego zrozumiałym o istocie i przyczynie skierowanego przeciwko niemu oskarżenia;

(...)

e) korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie rozumie lub nie mówi językiem używanym w sądzie”.

Powyższe prawa znajdują odzwierciedlenie w art. 6 oraz 47-50 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

12. W swoich orzeczeniach dotyczących art. 6 EKPC Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC) wskazywał na prawo oskarżonego do bezpłatnej pomocy tłumacza ustnego, nawet w przypadku późniejszego skazania, na prawo otrzymywania przez oskarżonego dokumentów, w których przedstawiono zarzuty w języku, który rozumie, na prawo do tłumaczenia ustnego w zakresie umożliwiającym oskarżonemu zrozumienie postępowania oraz na prawo do tego, aby tłumaczenia tego dokonywał kompetentny tłumacz. Prawo do bezpłatnego tłumaczenia ustnego, nawet w przypadku późniejszego skazania zostało ustalone w wyroku *Luedicke, Belkacem i Koç przeciwko Niemcom*⁵. W wyroku *Kamasinski przeciwko Austrii*⁶ ustalono, że jakość zapewnionego tłumaczenia musi być odpowiednio wysoka, by umożliwić pozwanemu poznanie sprawy skierowanej przeciwko niemu oraz skuteczną obronę. Prawo to obejmuje również materiał dowodowy i postępowanie przygotowawcze. ETPC orzekł, że jakość tłumaczenia ustnego musi być „odpowiednia” oraz że szczegóły dotyczące zarzutów muszą być przedstawione oskarżonemu w języku, który rozumie (*Brozicek przeciwko Włochom*⁷). Ciężar dowodu, że oskarżony w odpowiednim stopniu włada językiem postępowania leży po stronie organów sądowniczych; oskarżony nie ma obowiązku wykazać, że tego języka nie zna⁸. Tłumacz

⁵ 28 listopada 1989 r., seria A, nr 29. „46. Trybunał uważa więc, że zwykłe znaczenie terminu [...] „bezpłatny” w art. 6 ust. 3 lit. e) [...] potwierdzone jest przez przedmiot i cel art. 6. Trybunał stwierdza, że prawo chronione przez art. 6 ust. 3 lit. e) pociąga za sobą, w odniesieniu do każdej osoby, która nie włada językiem używanym w sądzie lub go nie rozumie, prawo do bezpłatnej pomocy tłumacza ustnego bez późniejszej konieczności zwrotu poniesionych w tym zakresie kosztów.”

⁶ 19 grudnia 1989 r., seria A, nr 168.

⁷ 19 grudnia 1989 r., (skarga nr 10964/84) [1989] ETPC 23.

⁸ „41. [...] Włoskie organy sądowe powinny były podjąć kroki w celu dostosowania się i zapewnienia przestrzegania wymogów art. 6 ust. 3 lit. a), chyba że były w stanie udowodnić, że skarżący miał w rzeczywistości znajomość włoskiego wystarczającą, aby zrozumieć znaczenie doręczonego mu listu zawierającego opis wniesionych przeciwko niemu zarzutów. Dowód na to nie wynika z dokumentów w aktach sprawy, ani zeznań świadków przesłuchanych w dniu 23 kwietnia 1989 r. W tym punkcie nastąpiło więc naruszenie art. 6 ust. 3 lit a)”.

ustny musi być kompetentny, a sędzia musi stać na straży sprawiedliwego postępowania (*Cuscani przeciwko Wielkiej Brytanii*⁹).

4. POSZCZEGÓLNE PRZEPISY

13. Wniosek dotyczący decyzji ramowej określa podstawowe obowiązki w oparciu o EKPC i orzecznictwo ETPC. W wyniku prac forum refleksji nad wielojęzycznością i kształceniem tłumaczy ustnych¹⁰ powstało sprawozdanie zawierające zalecenia w zakresie jakości tłumaczeń ustnych i pisemnych. Sprawozdanie było wynikiem posiedzeń forum refleksji, które zostało powołane przez Dyрекcyję Generalną ds. Tłumaczeń Ustnych Komisji w 2008 r. z zadaniem stwierdzenia, czy istnieje potrzeba podjęcia działań, a jeśli tak – jakiego rodzaju działań. Na forum stwierdzono konieczność podjęcia działań i wytyczono zalecenia dotyczące tego, jak zapewnić lepsze tłumaczenia ustne w sprawach karnych przez kompetentnych i wykwalifikowanych tłumaczy. W zaleceniach wymienia się specjalny program studiów w dziedzinie prawnych tłumaczeń ustnych oraz system akredytacji, certyfikacji i rejestracji ustnych tłumaczy sądowych.

Artykuł 1 – Zakres stosowania

14. Zakres stosowania obejmuje wszystkie osoby podejrzane o popełnienie przestępstwa aż do momentu ostatecznego skazania (włączając w to wszelkie postępowania odwoławcze). W niniejszej decyzji osoby te określa się mianem „podejrzanych”. W zamierzeniu jest to określenie autonomiczne, niezależne od określenia używanego w odniesieniu do takich osób w postępowaniu krajowym.
15. W związku z faktem, iż ETPC w swoim orzecznictwie uściślił, że art. 6 EKPC powinien obejmować osoby przesłuchiwane w związku z czynem zagrożonym karą niezależnie od tego, czy formalnie przedstawiono im zarzuty, zakresem stosowania tego przepisu objęte są również osoby aresztowane lub zatrzymane w związku z podejrzeniem o popełnienie takiego czynu. Prawo to znajduje zastosowanie od momentu, w którym dana osoba zostaje poinformowana, iż jest podejrzana o popełnienie przestępstwa (np. od momentu aresztowania lub od momentu, od którego osoba podejrzana nie może opuścić policyjnej izby zatrzymań).

Artykuł uściśla, że przepisy niniejszego wniosku stosuje się również do europejskiego nakazu aresztowania. Fakt, iż sprawy z europejskim nakazem aresztowania podlegają niniejszej decyzji ramowej ma zasadnicze znaczenie, albowiem decyzja ramowa dotycząca europejskiego nakazu aresztowania uwzględnia to zagadnienie jedynie w sposób ogólny. W tym kontekście wniosek stanowi rozwinięcie art. 5 EKPC.

Artykuł 2 – Prawo do tłumaczenia ustnego

16. Artykuł ten ustanawia podstawową zasadę, że tłumaczenie ustne należy zapewnić na etapie postępowania przygotowawczego oraz postępowania sądowego – tj. podczas przesłuchania przez policję, w trakcie rozprawy, wszelkich posiedzeń między rozprawami oraz procedury odwoławczej. Prawo to rozciąga się również na pomoc prawną przyznaną podejrzanemu, jeśli jego obrońca posługuje się językiem, którego podejrzany nie rozumie.

⁹ 24 września 2002 r. – skarga nr 3277/96.

¹⁰ http://ec.europa.eu/commission_barroso/orban/docs/FinalL_Reflection_Forum_Report_en.pdf.

Artykuł 3 – Prawo do tłumaczenia najważniejszych dokumentów

17. W celu zagwarantowania rzetelnego postępowania podejrzany ma prawo do otrzymania tłumaczenia najważniejszych dokumentów. W wyroku *Kamasinski przeciwko Austrii*¹¹ ETPC orzekł, że prawo do tłumaczenia ustnego odnosi się do „dokumentów” oraz że pozwany musi mieć możliwość poznania toczącej się przeciwko niemu sprawy w stopniu wystarczającym do obrony¹². Za najważniejsze dokumenty w postępowaniu karnym należy więc uznać zarzuty lub akt oskarżenia i wszelki związany z nim materiał dowodowy, taki jak zeznania najważniejszych świadków w celu umożliwienia szczegółowego zrozumienia „istoty i przyczynie skierowanego przeciwko niemu oskarżenia” zgodnie z art. 6 ust. 3 lit. a) EKPC. Należy również zapewnić tłumaczenie nakazu zatrzymania lub nakazu zastosowania środka zabezpieczającego polegającego na pozbawieniu wolności oraz wyroku, co jest konieczne do umożliwienia wykonania prawa do odwołania (protokół 7 do EKPC, art. 2).

Zgodnie z zasadami postępowania o wykonanie europejskiego nakazu aresztowania, należy przetłumaczyć europejski nakaz aresztowania.

Artykuł 4 – Ponoszenie przez państwa członkowskie kosztów tłumaczeń ustnych i pisemnych

18. Artykuł ten stanowi, że państwa członkowskie ponoszą koszty tłumaczeń pisemnych oraz ustnych. Prawo do bezpłatnego tłumaczenia ustnego, nawet w przypadku późniejszego skazania zostało ustalone w wyroku *Luedicke, Belkacem i Koç przeciwko Niemcom*¹³.

Artykuł 5 – Jakość tłumaczeń pisemnych i ustnych

19. Artykuł ten ustanawia podstawowe wymogi dotyczące zagwarantowania jakości tłumaczenia ustnego i pisemnego. Zalecenia odnoszące się do tego zagadnienia można znaleźć w sprawozdaniu forum refleksji nad wielojęzycznością i kształceniem tłumaczy ustnych¹⁴.

¹¹ 19 grudnia 1989 r., seria A, nr 168.

¹² „74. Prawo [...] do bezpłatnej pomocy tłumacza odnosi się nie tylko do oświadczeń ustnych w trakcie rozprawy, ale także do dokumentów i postępowania przygotowawczego. Art. 6 ust. 3 lit e) oznacza, że »oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą«, który nie rozumie języka używanego w sądzie, ani nim nie włada, ma prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza w zakresie tłumaczenia pisemnego lub tłumaczenia ustnego wszystkich dokumentów i oświadczeń w skierowanym przeciwko niemu postępowaniu, które umożliwiają tej osobie rozumienie lub porozumiewanie się w języku sądu w celu korzystania z prawa do sprawiedliwego procesu sądowego. [...] Niemniej ust. 3 lit e) nie posuwa się do ustanowienia wymogu pisemnego tłumaczenia wszystkich elementów dowodowych na piśmie lub oficjalnych dokumentów procesowych. Pomoc tłumacza powinna umożliwić podejrzanemu zapoznanie się ze sprawą oraz obronę, przede wszystkim poprzez umożliwienie mu przedstawienia sądowi swojej wersji wydarzeń. Aby zapewnić praktyczne i skuteczne stosowanie ust. 3 lit e) obowiązek nałożony na organy sądowe nie ogranicza się jedynie do wyznaczenia tłumacza, ale jeśli wymagają tego szczególne okoliczności, może on także w szerokim rozumieniu oznaczać kontrolę jakości zapewnionego tłumaczenia (zob. wyrok w sprawie *Artico*)”.

¹³ „46. Trybunał uważa więc, że zwykle znaczenie terminu [...] „bezpłatny” w art. 6 ust. 3 lit. e) [...] potwierdzone jest przez przedmiot i cel art. 6. Trybunał stwierdza, że prawo chronione przez art. 6 ust. 3 lit. e) pociąga za sobą, w odniesieniu do każdej osoby, która nie włada językiem używanym w sądzie lub go nie rozumie, prawo do bezpłatnej pomocy tłumacza ustnego bez późniejszej konieczności zwrotu poniesionych w tym zakresie kosztów.”

¹⁴ Zob. przypis 10.

Artykuł 6 - Klauzula o nienaruszaniu poziomu ochrony

20. Celem tego artykułu jest zagwarantowanie, aby ustanowienie wspólnych minimalnych standardów zgodnie z niniejszą decyzją ramową nie skutkowało obniżeniem standardów w niektórych państwach członkowskich oraz zapewniało przestrzeganie standardów wyznaczonych przez EKPC. Państwa członkowskie mają całkowitą swobodę w zakresie ustanowienia standardów wyższych, niż określone w niniejszej decyzji ramowej.

Artykuł 7 – Wdrażanie

21. Artykuł ten stanowi, że państwa członkowskie muszą dokonać wdrożenia decyzji ramowej do dnia **xx. xx. 20xx r.** i w tym samym terminie przekazać tekst przepisów wdrażających do prawa krajowego Radzie oraz Komisji.

Artykuł 8 – Sprawozdanie

22. **XX** miesięcy po upływie terminu wdrożenia Komisja musi przedstawić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie, w którym dokona oceny w jakim zakresie państwa członkowskie podjęły konieczne działania w celu dostosowania się do niniejszej decyzji ramowej i do którego załączy, w razie konieczności, odpowiednie wnioski legislacyjne.

Artykuł 9 – Wejście w życie

23. Artykuł ten stanowi, że niniejsza decyzja ramowa wejdzie w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

5. ZASADA POMOCNICZOŚCI

24. Ponieważ państwa członkowskie samodzielnie nie mogą w zadowalającym stopniu osiągnąć celu proponowanego działania, a mianowicie zapewnić promowania wzajemnego zaufania, zasadnicze znaczenie ma osiągnięcie porozumienia w sprawie wspólnych minimalnych standardów, które będą stosowane na terenie całej Unii Europejskiej. W celu wspierania wzajemnego zaufania wniosek dokona zbliżenia najważniejszych przepisów proceduralnych obowiązujących w państwach członkowskich w odniesieniu do tłumaczenia pisemnego i ustnego w postępowaniu karnym. Wniosek jest zatem zgodny z zasadą pomocniczości.

6. ZASADA PROPORCJONALNOŚCI

25. Wniosek jest zgodny z zasadą proporcjonalności, ponieważ ogranicza się do minimum wymaganego dla osiągnięcia omawianych celów na poziomie unijnym i nie wykracza poza to, co jest konieczne dla realizacji tych celów.

Wniosek

DECYZJA RAMOWA RADY

w sprawie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 31 ust. 1 lit. c),

uwzględniając wniosek Komisji,

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Unia Europejska postawiła sobie za cel utrzymanie i rozwój przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej w Tampere z dnia 15 i 16 października 1999 r., a zwłaszcza ich pkt 33, zasada wzajemnego uznawania powinna stać się podwalinami współpracy sądowej zarówno w sprawach cywilnych, jak i karnych w obrębie Unii Europejskiej.
- (2) W dniu 29 listopada 2000 r. Rada, zgodnie z konkluzjami z posiedzenia w Tampere, przyjęła program środków mających na celu wprowadzenie w życie zasady wzajemnego uznawania w sprawach karnych¹⁵. We wprowadzeniu do tego programu stwierdza się, że wzajemne uznawanie „ma na celu wzmocnienie współpracy między państwami członkowskimi, ale także zwiększenie ochrony praw jednostki”.
- (3) Wdrożenie zasady wzajemnego uznawania decyzji w sprawach karnych zakłada, że państwa członkowskie mają wzajemne zaufanie do swoich systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. Zakres wzajemnego uznawania w znacznym stopniu zależy od szeregu parametrów, w tym „mechanizmu zabezpieczenia praw [...] podejrzanych”¹⁶ oraz wspólnych minimalnych standardów niezbędnych dla ułatwienia stosowania zasady wzajemnego uznawania.
- (4) Zasada wzajemnego uznawania może skutecznie działać jedynie w duchu zaufania, gdy nie tylko organy sądowe, ale wszyscy uczestnicy procesu karnego postrzegają decyzje organów sądowych innego państwa członkowskiego jako równoważne z decyzjami sądów ich własnego państwa, co wymaga „nie tylko zaufania do tego, że przepisy partnera są właściwe, ale także ufności, że są one prawidłowo stosowane”¹⁷.

¹⁵ Dz.U. C 12 z 15.1.2001, s. 10.

¹⁶ Dz.U. C 12 z 15.1.2001, s. 10.

¹⁷ COM(2000) 495, 26.7.2000, s. 4.

- (5) Mimo że wszystkie państwa członkowskie są stronami europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC) z doświadczenia wynika, że nie zawsze stanowi to o zapewnieniu wystarczającego zaufania do systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych innych państw członkowskich.
- (6) Art. 31 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej przewiduje „zapewnianie, w zakresie niezbędnym do usprawnienia [współpracy sądowej w sprawach karnych], zgodności norm stosowanych w Państwach Członkowskich”. Wspólne minimalne standardy powinny prowadzić do zwiększenia zaufania do systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych wszystkich państw członkowskich, co z kolei spowoduje wzrost skuteczności współpracy sądowej w klimacie wzajemnego zaufania.
- (7) Te wspólne standardy powinny być stosowane w dziedzinie tłumaczeń ustnych i pisemnych w postępowaniu karnym. W celu wzmocnienia koniecznego zaufania między państwami członkowskimi niniejsza decyzja ramowa przewiduje podstawowe wspólne standardy w odniesieniu do tłumaczeń ustnych i pisemnych w postępowaniu karnym w Unii Europejskiej, które stanowią odzwierciedlenie tradycji państw członkowskich w zakresie stosowania odpowiednich przepisów EKPC.
- (8) Prawo osób, które nie rozumieją języka postępowania, do korzystania z tłumaczenia ustnego i pisemnego zostało sformułowane w art. 5 i 6 EKPC w wykładni zawartej w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Przepisy niniejsze decyzji ramowej ułatwiają stosowanie tego prawa w praktyce.
- (9) Przepisy niniejszej decyzji ramowej powinny zagwarantować, aby prawa podejrzanych, którzy nie władają językiem postępowania ani go nie rozumieją, do zrozumienia przedstawionych im zarzutów i przebiegu postępowania w takim stopniu, aby móc korzystać ze swych praw, były chronione poprzez udzielenie darmowej i odpowiedniej pomocy językowej. Pomoc tę należy rozszerzyć również na stosunki między podejrzanym a obrońcą.
- (10) Odpowiedniej pomocy należy udzielić także podejrzanym cierpiącym na zaburzenia słuchu i mowy.
- (11) Obowiązek pieczy nad osobami podejrzanymi, które nie są w stanie rozumieć lub śledzić przebiegu postępowania leży u podstaw prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Prokuratura, organy ścigania oraz organy sądowe powinny w związku z tym zagwarantować, aby podejrzeni, którzy znajdują się w sytuacji potencjalnie słabszej, byli w stanie skutecznie korzystać ze swoich praw. Wszystkie te organy powinny posiadać świadomość tej potencjalnie słabszej pozycji podejrzanych i podjąć odpowiednie kroki w celu zagwarantowania omawianych praw. Powinno to zawsze mieć miejsce, jeśli podejrzany jest nieletni lub cierpi z powodu niepełnosprawność, która wpływa na jego możliwość aktywnego uczestnictwa w postępowaniu.
- (12) Państwa członkowskie powinny zostać zobowiązane do zapewnienia szkoleń dla sędziów, obrońców i pozostałych pracowników sądowych w celu zagwarantowania wysokiej jakości tłumaczeń pisemnych i ustnych.
- (13) Niniejsza decyzja ramowa przestrzega praw podstawowych i jest w pełni zgodna z zasadami uznanymi w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. W

szczegółności niniejsza decyzja ramowa ma na celu promowanie prawa do wolności, rzetelnego procesu sądowego oraz prawa do obrony.

- (14) W związku z tym, że państwa członkowskie działając jednostronnie nie mogą osiągnąć celu w postaci opracowania wspólnych minimalnych standardów, który może zostać osiągnięty jedynie na poziomie Unii, Rada może przyjąć środki zgodne z zasadą pomocniczości, o której mowa w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej i art. 5 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną we wspomnianym art. 5, niniejsza decyzja ramowa nie wykracza poza zakres konieczny do osiągnięcia zamierzonego celu,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ RAMOWĄ:

Artykuł 1

Zakres zastosowania

1. Niniejsza decyzja ramowa ustanawia zasady dotyczące prawa do tłumaczenia ustnego i pisemnego w postępowaniu karnym oraz w trakcie postępowania służącego wykonaniu europejskiego nakazu aresztowania.
2. Prawa te mają zastosowanie wobec każdej osoby od momentu poinformowania jej przez właściwe władze państwa członkowskiego, że jest podejrzana o popełnienie przestępstwa, do momentu zakończenia postępowania („podejrzany”).

Artykuł 2

Prawo do tłumaczenia ustnego

1. W celu zagwarantowania rzetelności postępowania karnego państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzanemu, który nie rozumie języka danego postępowania karnego ani w nim nie włada, zapewniono tłumaczenie ustne. Tłumaczenie zapewnia się w trakcie postępowania w trakcie postępowania przygotowawczego oraz sądowego, w tym w trakcie przesłuchiwania przez policję, wszystkich koniecznych spotkań między podejrzanym a obrońcą, w trakcie wszystkich rozpraw sądowych i wszelkich niezbędnych posiedzeń między rozprawami.
2. Państwa członkowskie zapewniają, aby w koniecznych przypadkach zagwarantowano tłumaczenie ustne pomocy prawnej udzielanej podejrzanemu w trakcie postępowania karnego.
3. Państwa członkowskie zapewniają ustanowienie procedur sprawdzających, czy podejrzany rozumie język postępowania karnego i nim włada.
4. Państwa członkowskie gwarantują prawo zaskarżenia orzeczenia uznającego brak konieczności zapewnienia tłumaczenia ustnego.
5. Prawo do bezpłatnego tłumaczenia ustnego obejmuje również pomoc osobom z upośledzeniem słuchu lub mowy.
6. W odniesieniu do postępowania służącego wykonaniu europejskiego nakazu aresztowania państwa członkowskie gwarantują, aby każdej osobie, której dotyczy

takie postępowanie i która nie rozumie języka postępowania ani nim nie włada, zapewniono podczas takiego postępowania tłumaczenie ustne.

Artykuł 3

Prawo do tłumaczenia pisemnego najważniejszych dokumentów

1. W celu zagwarantowania rzetelności postępowania państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzany, który nie rozumie języka danego postępowania karnego, otrzymał bezpłatne tłumaczenie wszystkich najważniejszych dokumentów związanych z postępowaniem.
2. Najważniejsze dokumenty, które muszą zostać przetłumaczone, obejmują orzeczenie o zastosowaniu środka zapobiegawczego polegającego na pozbawieniu wolności, akt oskarżenia, najważniejsze dokumenty dowodowe oraz wyrok.
3. Podejrzany lub obrońca może złożyć uzasadniony wniosek o przetłumaczenie pozostałych dokumentów, w tym także porady prawnej sporządzonej przez obrońcę na piśmie.
4. Państwa członkowskie gwarantują prawo zaskarżenia orzeczenia odmawiającego tłumaczenia dokumentów, o których mowa w ust. 2.
5. W odniesieniu do postępowania służącego wykonaniu europejskiego nakazu aresztowania państwa członkowskie gwarantują, aby każda osoba, której dotyczy takie postępowanie i która nie rozumie języka, w którym sporządzono europejski nakaz aresztowania, otrzymała tłumaczenie tego dokumentu.

Artykuł 4

Ponoszenie przez państwa członkowskie kosztów tłumaczeń ustnych i pisemnych

Państwa członkowskie ponoszą koszty tłumaczeń ustnych i pisemnych wynikających ze stosowania art. 2 i 3.

Artykuł 5

Jakość tłumaczenia ustnego i pisemnego

1. Tłumaczenie ustne oraz pisemne jest zapewniane w sposób gwarantujący podejrzanemu możliwość pełnego korzystania z przysługujących mu praw.
2. Państwa członkowskie zapewniają szkolenia dla sędziów, obrońców i pozostałego personelu sądowego w celu zagwarantowania, iż zadbają oni, aby podejrzany rozumiał przebieg postępowania.

Artykuł 6

Klauzula o nienaruszaniu poziomu ochrony

Żaden z przepisów niniejszej decyzji ramowej nie może być rozumiany jako ograniczający lub wyłączający prawa i proceduralne gwarancje zapewnione przez europejską Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności lub prawo któregośkolwiek państwa członkowskiego, które zapewnia wyższy poziom ochrony.

Artykuł 7

Wdrażanie

Najpóźniej do dnia r.¹⁸ państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia zgodności z przepisami niniejszej decyzji ramowej.

Do tego samego dnia państwa członkowskie przekazują Radzie i Komisji tekst przepisów wdrażających do prawa krajowego zobowiązania nałożone na nie na podstawie niniejszej decyzji ramowej.

Artykuł 8

Sprawozdanie

Do dnia r.¹⁹ Komisja przedłoży Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające, w jakim stopniu państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do zastosowania się do niniejszej decyzji ramowej, załączając do niego w razie potrzeby wnioski legislacyjne.

Artykuł 9

Wejście w życie

Niniejsza decyzja ramowa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Sporządzono w Brukseli dnia [...] r.

*W imieniu Rady
Przewodniczący*

¹⁸ 24 miesiące od daty publikacji niniejszej decyzji ramowej w *Dzienniku Urzędowym*.

¹⁹ 36 miesięcy od daty publikacji niniejszej decyzji ramowej w *Dzienniku Urzędowym*.